

Giesmių giesmės kvapai

Dalia JAKAITĖ
Šiaulių universitetas

Pagrindinės sąvokos: *Giesmių giesmė, kvapas, simbolis, meilė, literatūra.*

Įvadas

Komentuodamas Jono Pauliaus kūno teologiją, Christopheris Westas svarsto: „Kodėl *Giesmių giesmė* yra taip mistikų mėgstama Biblijos knyga? Kodėl šventieji parašė daugiau komentarų jai nei kuriai nors kitai knygai Biblijoje? Todėl, kad erotinė poetinė *Giesmių giesmės* kalba, regis, adekvati, išreiškiant ugningą Dievo meilės aistrą ir santuoką su Dievu, į kurią visi esame kviečiami <...>“ (West 2009). Panašią semantinę paiešką – išskiriant arba sujungiant abi interpretacijos kryptis – galima aptikti visoje *Giesmių giesmės* aiškinimo istorijoje. Kartais šios kryptys (erotinė ir religinė) atsiduria tarsi priešinguose poliuose, iškyla kaip dvi skirtingos teksto paradigmos. Alfonsas Nyka-Niliūnas, vienas iš *Giesmių giesmės* vertėjų į lietuvių kalbą, šią knygą traktuoja ne „kaip specifiskai biblinį tekstą, bet kaip poezijos kūrinį paprasčiausia šių žodžių prasme“ (Nyka-Niliūnas 2010, 223). Tačiau ir šiuo ne tiek biblinės, kiek pasaulietinės hermeneutikos atveju neapeinama simbolinė-alegorinė prasmų sklaida, ypač ryškiai aptinkama dar egzegezės pradžioje, kada ir formavosi dvi pagrindinės aiškinimo versijos. Remiantis Vytauto Ališausko tyrimais, dar iki III amžiaus po Kristaus *Giesmių giesmė* buvo suvokiama ir kaip „meilės tarp vyro ir moters (galbūt Saliamono ir vienos iš jo žmonų) istorija“, ir kaip *Apreiškimo knyga*, kurioje sužadėtinis yra Viešpats, sužadėtinė – Išrinktoji tauta, o visas kūrinys – Izraelio išėjimo iš Egipto nelaisvės, kelionės į pažadėtąją žemę alegorija (Ališauskas 2011a, 56–57). *Giesmių giesmė* kaip pasakojimas apie erotinę meilę ir (ar) Dievą – šios atskirai ar kartu mąstomos semantinės linijos ryškinamos ir kūno simbolikos požiūriu. Uoslė ir kiti pojūčiai aiškinami tiek tiesiogine, tiek ir perkeltine (simboline-alegorine) prasme; o kad juslės užima išskirtinę vietą tiek pačioje knygoje, tiek jos aiškinimo tradicijoje, liudija dar Origeno (ryškiausio krikščioniškos egzegezės pirmtako, III amžius) pastebėjimas: langai, pro kuriuos žvelgia *Giesmių giesmės* sužadėtinis, yra juslės, pro kurias *atidžiai stebimas* pasaulis (žr. Origenas 2011, 143). Vienas ryškiausių tokių langų yra uoslė. *Giesmių giesmėje* ją atpažįstame iš tiesiogiai ir simboliškai (ar metaforiškai) aprašomo kvapo ir įvairių konkrečių kvapų interpretacijos. Jie ir yra pirmasis šio mūsų straipsnio *objektas*. Kitas

objekto dėmuo – *Giesmių giesmės* intertekstualumo turinčios literatūros kvapai ir kvėpėjimas kaip toks, uoslės išpūdziai. Ši aistros poema (dramatinė poema ar vienaveiksmė drama – kaip svarsto Nyka-Niliūnas, žr. N y k a-N i l i ū n a s 2010, 223) perkuriama ir cituojama ištisoje kultūros istorijoje, pirmiausia – vaizduojamojo meno, kiek rečiau – literatūros kūriniuose. Straipsnio *tikslas* – remiantis keliais skirtingų epochų komentarais, aktualizuoti, apžvelgti ir susisteminti svarbiausias *Giesmių giesmės* kvapo bei kvapų prasmes, išryškėjančias biblinės kūno teologijos ir apskritai meilės semantikos požiūriu. Nepretenduojant į išsamią visos literatūros *Giesmių giesmės* tema apžvalgą bei interpretaciją, straipsnyje pasirinkti keli, kvapo simbolikos (plačiaja prasme) turinčios XX amžiaus lietuvių literatūros tekstai ir su lietuvių literatūros istorija susiję kiti du autoriai. Teorinėse straipsnio atramose – ankstyvoji ir XX a. egzegezės tradicija, įtraukiant ir lietuviškąjį komentarų kontekstą. Toliau straipsnyje *Giesmių giesmę* ir kitus Biblijos tekstus cituojant pagal Antano Rubšio vertimą¹, kvapo semantika bus aptariama remiantis ir kitais vertimais į lietuvių kalbą. Nors šiuo atveju vertimų skirtybės nebus svarbiausios, prieduose pateiktos ištraukos leidžia matyti kvapų kalbos įvairovę.

Kvepianti *Giesmių giesmė*

Aiškindamas Origeno posakį, kad „daug kas turėjo kvėpalų“, Ališauskas pastebi, kad kvapai buvę ne tik literatūrinė abstrakcija, bet ir kasdienės patirties dalykas: „Artimųjų Rytų kultūrinis regionas pasižymėjo rafinuota kvėpalų kultūra“ (A l i š a u s k a s 2011b, 185). Origeno komentatoriaus toliau cituojamas Klemenso Aleksandriečio svarstymas mums primena apskritai apie simbolinį juslių kalbos išraiškumą šio Bažnyčios Tėvo raštuose, kontempliuojant krikščioniškos meilės ir kitas paslaptis²:

Anot Klemenso Aleksandriečio, „tų kvėpalų – nesuskaičiuojamos rūšys: brenciniai, megaliniai, karališkas tepalas, plangoniniai, egiptinė psagda. <...> Ieškoma kvėpalų, išgaunamų iš lelijų ir iš kipro kekės, vertinamas nardas ir rožių tepalas ir visokie kitokie, kuriuos moterys vartoja tai drėgnus, tai sausus – miltelių arba smilkalo pavidalo“ (A l i š a u s k a s 2011b, 185).

Kaip ir visos egzegezės pradžioje, taip ir lietuviškoje jos tradicijoje Antanas Baranauskas daug dėmesio skiria fizinei kvapo tikrovei, pavyzdžiui, paaiškindamas, kokie medžiai ar jų uogos ir kaip kvėpiantys auga Palestinoje, Sirijoje, kad iš jų daromos *brangios kvėpiančios mostys* ir kt. Tačiau svarbiausia *Giesmių giesmės* aiškinimo kryptis vyskupo komentaruose – kristocentrinė: sustojant ties pirmąja *Giesmių giesmės* dalimi (žr. Gg 1, 14), kvėpiančioje vynuogių kekeje matomas Kristus, girdantis tikruosius Bažnyčios vaikus (B a r a n a u s k a s 2005, 27).

¹ Toliau nurodomi tik *Giesmių giesmės* ir kitų Šventojo Rašto knygų dalys ir skyriai (žr. *Biblija* 2005).

² Galima prisiminti šią vietą iš Klemenso Aleksandriečio „Giesmės apie Kristų Gelbėtoją“: „Kristaus Jėzau, / Dangaus Piene, / ištryškęs iš Tavo nuotakos / saldžių krūtų / Tavo išminties“ (K l e m e n s a s A l e k s a n d r i e t i s 2003, 297).

Taip iš esmės atliepiama Origeno homilijos nuostata sužadėtinio kvėpalus suvokti kaip nuorodą į mesijinį pateptojo Kristaus gyvenimą (mintis paremiama Ps 44, 8) (Origenas 2011, 83). Taigi tiek *Giesmių giesmės* parašymo, tiek skirtingose jos komentarų epochose kvapas skleidėsi kaip kasdienės kultūros ir (ar) simbolinio-alegorinio prasmės lauko dalis. Šiame biblinės teologijos akiratyje galima išskirti ir konkretesnius, nebūtinai tik religinę prasmę turinčius, semantinius branduolius. Giesmių giesmės kvapas atsiskleidžia kaip sunkiai apčiuopiama ir kartu ypatingo proveržio turinti *tikrovė*, kaip tai, už ką aukščiau gali būti tik pati *meilė*:

Kokia graži tavo meilė, mano sesuo sužadėtine!
Tavo meilė saldesnė už vyną,
o tavo tepalai kvapesni už visus kvėpalus! (Gg 4, 10)

Komentuodamas antrąją *Giesmių giesmės* dalį, jau XX a. viduryje Paulis Claudelis poetiškai svarsto, kad kvapas neturi užtvarų, kurios tramdytų jo ir pačios meilės išsiplėtimo jėgą; jo komentuose kvapas nuskamba kaip besąlygiškos poveikio jėgos, stiprumo ženklas (žr. Claudi 2004, 54). Ir išties susitikimą bei suartėjimą įprasmina vynuogių, miros, riešutmedžių, metūgių, lelijų kvapas, *kvėpėjimo orą pripildantis nardas* (žr. Gg 1, 12). Susiliejęs ir dviejų asmenų bendrystę išreiškiantys kvapai sulaukia tokio Origeno komentaro savo homilijai: „[...] Sužadėtinė įžengia pas Sužadėtinį ir patepa jį savo tepalais, tačiau stebinančiu būdu – tarsi pirma, būdamas pas Sužadėtinę, neskleidęs kvapo, nardas dabar pakvipo, palietęs Sužadėtinio kūną, taip, kad atrodo, jog ne jis iš nardo kvėpėjimą gauna, o nardas iš jo“ (žr. Ališauskas 2011b, 238). Ši mintis, galima sakyti, ženkliną ne tik žmogaus dvasios lygmenį, bet ir ypatingą *laiko* traktuotę kvapu. Giedant, kad vakaras yra *laikas skubėti prie miros kalno* ir *smilkalų kalvos*, šis laikas nuskamba kaip aukščiausios žmogiškos ir sakraliai taurios meilės metas.

Kol diena atvės ir ištįs šešėliai,
aš nuskubėsiu prie miros kalno,
prie smilkalų kalvos. (Gg 4, 6)

Juozapo Skvirecko pastebėjimu, tai kalnas, ant kurio *Sužieduotinis* suteikia *Sužadėtinei* savo saldžiausią meilę (Skvireckas 1923, 514–515).

Susitikimui nuteikiančiu kvapu prasideda trečioji *Giesmių giesmės* dalis, kurioje choras gieda apie dūmų stulpu kylančią mirą. Smilkalai – svarbiausias sukultūrinto kvapo pavidalas, skirtas ir susitikimo teopoetikai. Ritualizuotas sužadėtinės pasirodymas Skvirecko palyginamas su Dievo atėjimu pas savo tautą (Ibid., 512). Svarbia ritualo dalimi tampa kasdienis pirklio darbas (kuris, kaip matysime, bus svarbus ir literatūroje):

Kas ten ateina iš dykumos
tarsi dūmų stulpas,
kupinas miros, smilkalų
ir visų kvėpiančių pirklio miltelių? (Gg 3, 6)

Remiantis Ališausku, nardo, miros ir kipro seka Origenui žymi dvasinės uoslės išlavėjimą bei „meilės pažangos pakopas“ (žr. A l i š a u s k a s 2011b, 245). Šalia pateikiama mintis iš Origeno komentaro savo homilijai (žr. Gg 1, 12–14): „Tobula yra tik siela, turinti tokią tyrą ir apvalytą uoslės juslę, kad gali pajusti nardo ir lašo, ir kipro kvepėjimą, sklindantį nuo Dievo žodžio, ir įkvėpti dieviškojo kvapo malonę“ (žr. A l i š a u s k a s 2011b, 244–245). Psalmių ir kitame Biblijos akiratyje maštantis Claudelis mirą panašiai aiškina kaip *amžinojo gyvenimo sakramentų*, išsigelbėjimo ženklą (C l a u d e l 2004, 82, 115–116).

Kvapo įspūdį kuria ne tik *sukultūrinta*, bet ir nuolat gyvybinga *gamtos* tikrovė. Vienas pasikartojančių šios tikrovės motyvų – obuolys: „Tebūna tavo krūtys kaip vynuogiūkėkės, / tavo alsavimastarsi obuolių dvelkimas“ (Gg 7, 9). Komentuodamas kitą su obuoliais susijusią vietą, Origenas pastebi: „Mat tepalai, nors ir skleidžia kvapą ir glamonėja uoslę, nėra saldūs valgyti. Bet yra daiktas, turintis puikiausią skonį ir kvapą, kuris gomurį saldumu džiugina, ir dvasią kvapnumu glamonėja; tai – obuolys, kurio prigimtis pasižymi ir vienu, ir kitu“ (O r i g e n a s 2011, 127). Remiantis ir kitais Biblijos tektais, obuolys (ir jo kvapas) aiškinami kaip nukryžiuoto Kristaus įvaizdis; o vienu ryškiausių argumentų tampa poetinė ištara iš *Raudų knygos*. Pastarojoje išties galima aptikti simbolinę kvapo (ar alsavimo) kaip Dievo atspindžio žmoguje traktuotę: „Mūsų gyvasties alsavimas, Viešpaties pateptasis [...]“ (Rd 4, 20). Parafrazuodamas šią vietą, Origenas žmogų siūlo maštyti kaip Kristaus veido atspindį: „Mūsų veido kvėpimas – Viešpats Kristus [...]“ (žr. O r i g e n a s 2011, 129). Claudelio egzegezėje vaisių kvapas panašiai siejamas su Šventąja Dvasia, šią nuostatą paremiant ir Siracido knygos išvalgomis (žr. C l a u d e l 2004, 106). Taigi skonis – neatsiejamas pojūtis *Giesmių giesmės sinestezijoje*, o metaforišką prasmę turinčią šią pojūčių sąveiką reprezentuoja ir medus: „Tavo lūpos, sužadėtine, laša medumi, / medus ir pienas po tavo liežuvio, / o tavo drabužiai kvepia Libano dvelksmu“ (Gg 4, 11). Kitokio pobūdžio sinesteziją galima aptikti atkreipiant dėmesį į liečiamo kūno ir jį gobiančių drabužių kvapą. Kaip ir vardas, drabužiai yra mylimosios tapatybės dalis, išskirtinė savo prigimtimi. Tai savotiška galimybe sugerti kvapą – taip išsaugant pačios *meilės atmintį*. Baranauskas rūbus vadina regimais gerais darbais, o jų kvepėjimą apibūdina kaip maldą žengiant dangun (B a r a n a u s k a s 2005, 37). Ir Claudelio pastebėjimu, drabužių kvapas turi ne materialios, bet dvasinės savasties (C l a u d e l 2004, 102). Šio motyvo semantikoje poetas mato panašumo su savo rūbus nusimetusiu šventuoju Pranciškumi.

Viena įdomiausių *Giesmių giesmės* metaforų yra kvapo ir *vardo* paralelė. „Tavo vardas – palieti kvepalai“ – skaitome pačioje kūrinio pradžioje (Gg 1, 3). Origeno ji aiškinama kaip pranašiškas slėpinys, o kad patvirtintų, jog kalbama apie Jėzų, homilijoje cituojama evangelijos vieta apie Jėzui ant galvos ir kojų išlietą gryojo nardo tepalą; kaip rašo Origenas – „dvasišką nardą“ (O r i g e n a s 2011, 91, 115). Tam tikrą asmenį (at)pažinti leidžiantis kvapas ir vardas *Giesmių giesmėje* papildoma vienas kitą, šioms žmogaus asmens ar jo tapatybės dalims tampant su nuostaba medituojamo pasaulio ženklu. Vardas, anot Skvirecko, žydų papročiu

yra tai, kas žinoma apie esmę, todėl cituoto teksto prasmė reiškianti, kad „tu“ esi kaip išlietas aliejus, dangiškas kvapas, o tai tinka tik Kristui (žr. S k v i r e c k a s 1923, 502). Naujojo testamento akiratis (*Kristaus kvapsnis*, kaip sakoma „Laiške korintiečiams“ ir kt.; žr. 2 Kor 2, 15) Origenui leidžia skirti kvapą tų, kurie eina į išganymą (jie tiesiogiai yra tapatinami su šiuo *Kristaus kvapsniu*), ir „bjaurų kvapą“, kuriuo atsiduoda „tavo nuodėmės“ (O r i g e n a s 2011, 115). Taigi kvapas pasirodo kaip laikus, erdves suliejantis pojūtis, taip stiprinant mistinę žmogiškos ir dieviškos meilės prasmę.

Giesmių giesmės interpretacijos XX a. literatūroje

Aleksandro Kuprino apysaka „Sulamita“ (1908) savaime įdomi kaip viena ryškiausių *Giesmių giesmės* interpretacijų pasaulinėje literatūroje. Esama čia ir kvapų. Ne mažiau svarbus mums yra ir ankstyvas šio kūrinio vertimas į lietuvių kalbą (Salomėja Nėris, 1934-iejai). Autoriaus perkurtoje Saliarono ir Sulamitos meilės istorijoje kvapas išryškėja ne išsyk, o savotiška jo askezė tampa itin svarbiu šventojo meilės ryšio ženklu. Rytmetinis karaliaus vynuogių kvapas, o tiksliau, *dingingas žydinčių vynuogių aromatas*, žymi naują pakopą meilės istorijoje, aukščiausią geismo, suartėjimo tašką (žr. K u p r i n a s 1990, 17). Parafrazuojant Bibliją, trylikos metų Sulamita nusakoma kaip *pražydėjimas, pavasaris, rytai, tiršta kvepianti mira* – šiais vaizdiniais perteikiant natūralų, prigimtinių jaunystės grožį, kuris atpažįstamas ne tik kūnu, bet pirmiausia per jį: „Tavo rūbų šilima gardžiau kvepia kaip mira, gardžiau kaip nardas, kai kvėpuoja – karalius jaučia kvapą tarsi obuolių“ (Ibid., 23, 44). Ne tik idealizuotą tikrovę, bet ir natūralią kasdienybę ženklinanti šiurkšti Sulamitos oda sušvelninama rausvo aliejaus kvapo, nuolat primenančio apie dvasinę mylimosios tapatybę (Ibid., 22). Kaip ir *Giesmių giesmėje*, į pokalbį įkomponuojami kvapai tampa susitikimo, intymaus santykio metafora: „Tu panaši į karališką eldiją Ofirų krašte, o mano mylimoji, į auksinę, lengvą eldiją, kuri supdamasi plaukia šventąja upe tarp baltų kvapnių gėlių“ (Ibid., 52). Meilė išreiškiama brangiausiais kvepalais, o ši simbolinių ryšių ypač ryškiai įprasmina Sulamitos apsilankymas pas kvepalų pardavėją. Ši prieš susitikimą su karaliumi esanti „scena“ – tai vientisa ir kone atskira viso pasakojimo istorija. Pardavėjui atskaičius tiek lašų, kiek denarų turėjo Sulamita, (kaip ir ne kartą Biblijoje) atsiranda savotiškas *meilės perviršis*: kvepalų pardavėjas išlašina daugiau nei priklauso, už tai tikėdamasis atminties apie jį: „Kai šiandien tavo mylimasis pabučiuos tave tarp krūtų, tu atsimink mane“ (Ibid., 38). Laukiamas meilės išsipildymas ar net savotiškas jos perviršis tampa ir tragiškos istorijos pabaigos ženklu. Cituota apysakos vieta – greičiausiai šios *Giesmių giesmės* vietos parafrazė: „Mano mylimasis man – miros ryšulėlis, / prigludęs tarp mano krūtų“ (Gg 1, 13). Origenas ją aiškina kaip žmoguje vešintį Dievo žodį, kuris, būdamas meilė, pasilieka „slaptoje širdies vietoje“ (O r i g e n a s 2011, 117–121). Panašiai kaip ir Origenas, *arti nešiojamą* (žmogaus viduje slypintį) Kristaus žodį Baranauskas atpažįsta ne tik meilės, bet ir dieviškuoju kančios, mirties pavidalu (žr. B a r a n a u s k a s 2005, 27). Kuprino apysaką suvokiant teologinės egzegezės

akiratyje, biblinio konteksto išpūdį stiprina ir pačios įvairiausios, iš jų – ir kvapo detalės, pavyzdžiui, *mėlyno, tiršto, svaiginančio, kvepiančio timiamo* prisipildžiusi *šventovė* (žr. Kuprina 1990, 62). Taigi žemiškos meilės stilizacija įgyja ir dieviškos šventybės prasnę.

Neoromantinis simbolizmo akiratis, panašus XX amžiaus pradžios laikas ar net misterinė pasaulėvoka Kupriną suartina su Oskaro Milašiaus kūryba, kuri dar artimesnė kito cituoto simbolisto – Claudelio eilėraščiams bei dramoms. Milašiaus eilėraštyje „Pavasario giesmė“ (1911) į biblinei giesmei artimą susitikimo situaciją ištraukia savo veidu ir visu kūnu kerinti „vasaros mergelė“. *Giesmių giesmės* akiratyje atsiskleidžianti mergaitės (ar moters) tapatybė – viena svarbiausių linijų literatūriniame dialoge su šia Biblijos knyga. Neatsitiktinai vadinama ir *sese*, ir *vaiku*, ji yra ir *mylimoji*, savyje slepianti pirmąjį vaikiškumą, gyvybės paslaptį. Su mergaitės judesiu atsiveria viso pasaulio ir gamtos, prabundančio ir subrendusio žmogaus grožis, o jam perteikti pasirenkamas kvapas, kvepėjimas: „Štai meilės karalystėj kvepia vandenu žiedais visi kempeliai“; „Gėlė jau leipsta, medis sudreba, nugirdė juos dvelksmai malonūs“ (Milašius 1996, 108). Būdama amžinos gyvybės ženkle, „Pavasario giesmės“ mergaitė (kaip ir Kuprino apysakoje) savo išgyvenimais yra atvira ir mirties paslapčiai. Šis dar tik tolimas pasaulis priartėja, patirčiai atsiveria vėlgį per kvapą (ir kitus pojūčius): „Nuo žemės stiebias tiek žiedelių kvepiančių, – / Tai lyg velionių atnaša“ (Ibid.).

Viena ryškiausių *Giesmių giesmės* interpretacijų lietuvių lyrikoje – Birutės Pūkelevičiūtės poezija. Galbūt ne be šio interteksto poetės rinkinys vadinasi „Metūgėm“ (1952). Su Biblija ar be jos – poetės kūryba pasižymi poetiškai intensyvia kūno, juslių kalba. *Giesmių giesmės* akiratis ypač ryškus poezijos cikle „Ašmenys“. Svarbiausias bendrumas su šia Biblijos knyga – intymaus pokalbio situacija, formuojama vidinio ir išorinio, kreipinio ir atsakymo judesio. Šią situaciją kuria ir kvapo tikrovė, *sinestezija* pasižyminčios metaforos. Kaip ir *Giesmių giesmėje*, mylimosios, jos plaukų išpūdis kuriamas tiršto medaus vaizdiniu, varijuojant saldaus kvapo pojūtį: „<...> alsavimas kvepia saldžiais ajerais“ (Pūkelevičiūtė 1997, 54). Guoliui paruošiantis vynuogynų kvapas atsiduria degėsių kvapo priešpriešoje. Taip sustiprinamos ribinės patirtys, persmelkiančios kūrybiško eroso pilnus tekstus.

Biblinės medaus ir kito kvapo simbolikos turi ir cituoto Milašiaus eilėraščio vertėjo – Antano Vaičiulaičio romanas „Valentina“ (1936), pasirodęs labai panašiu metu kaip ir Kuprino „Sulamita“ lietuviškai. Skyriuje „Liepžiedžiai“ nuskambanti *Giesmių giesmės* intertekstą su moto iš pasakos sieja seserystės motyvas, ir tai ženklina dvejojimą (ar trejojimą) Valentino kaip mylimosios ir mylinčiosios tapatybę. Brolio ir sesers, o kartu ir bręstančios meilės ryšiu susiję Valentina ir Antanas keliu į mišką eina tarsi į šventą ritualinio susitikimo erdvę. Kaip ir Kuprino romane (ir *Giesmių giesmėje*), kvapo simbolika kartu su kita metaforiškai stipria kūno kalba išreiškia naują meilės istorijos tarpsnį.

Laukai jau baigėsi. Medžių kvapo ir ošimo buvo pilna erdvė. Ir vaikas, alsuodamas alksnių ir pušų oru, matė šiandien tokius nubalusius josios skruostus,

kuriuose tarsi buvo palikus pėdsakus ar nemiegota naktis, ar slepiamas rūpestis. <...> Tvino gaivi šiluma, pilna medaus kvėpėjimo. Nuo tamsios viršūnės akis nuleido taip, kad neįtardamas galėjo žiūrėtis Valentinos kaklo, jos krūtinės, rankų ir veido. Jis apsidairė; jam rodė, kad arti žydi čiobrai ar dvelkia paparčiai. Ne, aplinkui augo tik ilga, šiurkšti žolė (V a i č i u l a i t i s 2001, 127–128, 138).

Uosle, regėjimu ir klausa yra išsakoma gamtos ritmo, jos gyvybingumo pajauta, nuteikianti meilės santykio virsmui, jos išpažinčiai. Ryškiausias meilės aromatas – saldus liepžiedžių kvapas, kuris tarsi ir nulemia netikėtą meilės prisipažinimą. Pacituosime tik kelias eilutes: „Nes žiema jau praėjo; lietus paliovė ir nuėjo; mūsų žemėje pasirodė gėlių; atėjo metas karpyti vynmedžius; girdėti mūsų žemėje purpalelio balsas; figos medis gavo savo spurgus; žydintys vynuogynai duoda savo kvapą“ (V a i č i u l a i t i s 2001, 139; žr. ir kitą vertimą: Gg 2, 13). Į Antano prisipažinimą, tarsi ištikta jo, Valentina atsako, kad tai ne jo paties žodžiai. Ši neslepama svetimybė – tarsi vienintelė įmanoma kalba dviejų mylimųjų pokalbyje. Kartu su kitais aplinkos, konkrečios *vietos* įspūdžiais kvapas žymi ypatingą *laiką*: nuo „Medunešio“ iki „Liepžiedžių“ plėtojasi intensyvėjančios meilės istorijos pasakojimas. Kontekstui prisimintinas šis *Giesmių giesmės* fragmentas: „Atėjau į savo sodą, / seserie sužadėtine, / prisirenku miros ir kvėpalų, / valgau korį su medumi, / geriu vyną su pienu“ (Gg 5, 1). Tikras ar tariamas (čiobrai, paparčiai...) aromatas, be atsako likusi išpažintis – Valentinai tarsi nepripažinus žodžių savumo, „numato“ ir išsiskyrimo, dramatiškos pabaigos artėjimą. Kvapo tariamybė, kaip ir žolės (ar odos Kuprino romane) šiurkštumas – tarsi kita meilės pusė, jos neįmanomumo, artėjančios mirties ženklai.

Meilės ir kitos žmogiškos tikrovės tariamybė dominuoja vienoje šiuolaikinės Sulamitos fabuloje – Arūno Spraunius romane tokiu pat pavadinimu. Nekeliant estetinės šio kūrinio vertės klausimo, ne per daug gausiame lietuviškos interpretacijos kontekste jis įdomus vien jau savo bandymu sudabartinti *Giesmių giesmę*. Saliamonas keičiamas šiuolaikiniu melodramos viliojumu, turinčiu pragmatinių išskaičiavimų. Galima apčiuopti kitiems čia aptartiems kūriniams būdingą „taupomo“ kvapo strategiją. Nekalbant apie anksčiau netiesiogiai išreikštą cigaretės aromata, kaip savotiška priešprieša jam nuskamba tikrasis (natūralusis) ir iš esmės malonus kvapas, „išlauktas“ ir aprašytas kūniško Sulamitos geismo kulminacijoje. „Štai mano mylimasis man kalba“ – taip pakartodama *Giesmių giesmės* mylimosios žodžius, per pirmą suartėjimą Sulamita girdi ir uodžia savo mylimąjį: „Mariaus veido artumas, jo plaukų aromatas, rodės, pasiliko ant jos, tebetvyrojo kambario ore. Sulamita blaškėsi lovoje, uodė savo prakaitą, sunkiamą kažkokie nepaaiškinamo karščio; po akimirkos imdavo virpėti, kalenti dantimis“ (S p r a u n i u s 1996, 102). *Giesmių giesmės* požiūriu šie kvapai neatsitiktinai derinami su pirmąja Biblijos citata romane. Paskui kvapas iš esmės dingsta, toliau iliustratyviai kartkarčiais cituojant *Giesmių giesmę*. Galbūt šis iliustratyvus citavimas yra stiprėjančio ironiško santykio su šiuo diskursu ženklas. Kaip savotiškas kvapo ir meilės likutis (ne perteklius) nuskamba Henriko Radausko eilėraštis – savo nesuprantamais ir žaismingais kvapais dar labiau nuteikiantis

tragiškam Saliamono-Mariaus žaidimo finalui: „Ką sakė nesuprantami kvapai, / Mums nemokėjo spinduliai išversti. / Užmerkusi akis tu nusilpai, / Ir tavo angelas pradėjo verkti“ (Ibid., 124). Taigi kvapo romane nėra daug – galbūt ir todėl, kad kalbama apie meilės tariamybę, o paaiškėjus tiesai, nelieka nieko kito kaip šiuolaikinė tragiška (melo)dramos atomazga (savižudybė). Ši ironiška meilės traktuotė galėtų būti suvokta kaip postmodernistinis *Giesmių giesmės* variantas, suskliaučiantis apskritai biblinės tikrovės prasmę.

Pabaigai

Giesmių giesmė prasideda ir baigiasi kvapu: „Skubėk, mano mylimasis, / būk panašus į gazelę ar jauną briedį / kvapiuosiuose kalnuose“ (Gg 8, 14). Koks neatsitiktinis yra šis kompozicinis principas, liudija itin platus kvapo vaizdinių laukas visoje knygoje, turintis tiesioginę ir įgyjantį kelių pakopų simbolinę prasmę. Kvepėjimu kaip tokiu, tam tikrais kvapais išsakyta tikrovė žymi intensyvaus mylimųjų susitikimo, dieviškos (kristocentrinės) meilės tikrovės, meilės atminties, išskirtinės mylimosios tapatybės ir kito Dievo sukurto pasaulio grožį. Kaip bebūtų keista, kvepėjimo ir kvapų iš esmės neturi kitos, ne mažiau nei Birutės Pūkelevičiūtės, garsios, interpretacijos lietuvių poezijoje – Bernardo Brazdžionio eilėraštis „Sulamita“ ar Antano Jasmano poezijos ciklas „Giesmių giesmė“, nors ypač pastarajame juslių pasaulis užima ryškią vietą. Apskritai galima teigti, kad *Giesmių giesmės* diskursas nėra itin ryškus (lietuvių) literatūroje. Didžiąja dalimi ir skirtingai nuo vyraujančios egzegezės, varijuojama niliūniškoji interpretacijos kryptis. Kita vertus, pradedant Kuprino ir baigiant Sprančiaus „Sulamita“, aptartoje literatūroje galima apčiuopti ir nuo biblinio diskurso neatsiejamą dieviškos tikrovės balsą. Vienu atveju jis „asketiškai“ įrašomas kūno kalbos ir kitais simboliais bei metaforomis, kitu atveju nuo jo postmoderniai atsiribojama. Pasaulio tvarką ar harmoniją išreiškianti meilės ir mirties sąveika – iš esmės neišvengiama *Giesmių giesmės* diskurso literatūroje. Aptarus šios literatūros kvapus, keli XX amžiaus tekstai suartėja ne tik archetipinio meilės intensyvumo, mylimųjų susitikimo, bet ir šios tikrovės tariamumo lygmenyje, kvapui išreiškiant išskirtinį laiką, ypatingą (ritualinę) erdvę.

Šaltiniai ir literatūra

- Ališauskas 2011a – Vytautas Ališauskas, „Išgirk *Giesmių giesmę*, skubėk ją suprasti...“: Origeno sielovadinės hermeneutikos eskizas“, *Origenas, „Giesmių giesmės“ homilijos*, vertė Gediminas Žukas, Vilnius: Aidai, 9–71.
- Ališauskas 2011b – Vytautas Ališauskas, „Komentaras“, *Origenas, „Giesmių giesmės“ homilijos*, vertė Gediminas Žukas, Vilnius: Aidai, 153–291.
- Baranauskas 2005 – Antanas Baranauskas, [Komentaras], *Giesmių giesmė: Antano Baranausko (1835–1902) 170-osios gimimo metinėms*, vertė Antanas Baranauskas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Biblija 2005 – *Biblija, arba Šventasis Raštas. Senasis Testamentas. Naujasis Testamentas*, vertė Antanas Rubšys, Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.

- C l a u d e l 2004 – Paul Claudel, *Le Poète et la Bible, II, 1945-1955*, éd. Michel Malicet, Dominique Millet et Xavier Tilliette, Paris: Gallimard.
- Giesmių giesmė 1923 – *Šventasis Raštas. Senojo Testamento III. Psalmių knyga. Patarlių knyga. Pamokslininkas. Giesmių giesmė. Išminties knyga. Ekleziastikas*, vertė Juozapas Skvireckas. Kaunas: Šv. Kazimiero draugijos leidinys.
- Giesmių giesmė, 2002 – *Giesmių giesmė*, vertė Sigitas Geda, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Giesmių giesmė, 2005 – *Giesmių giesmė: Antano Baranausko (1835–1902) 170-osioms gimimo metinėms*, vertė Antanas Baranauskas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Giesmių giesmė 2005 – *Biblija, arba Šventasis Raštas. Senasis Testamentas. Naujasis Testamentas*, vertė Antanas Rubšys, Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.
- Giesmių giesmė 2010 – „Giesmių giesmė“, *Poezija iš svetur*, vertė Alfonsas Nyka-Niliūnas, Vilnius: Baltos lankos.
- K l e m e n s a s A l e k s a n d r i e t i s 2003 – Klemensas Aleksandrietis, „Giesmė apie Kristų Gelbėtoją“, *Bažnyčios Tėvai. Nuo apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo*, vertė Darius Alekna, Tatjana Aleknienė ir kt., Vilnius: Aidai.
- K u p r i n a s 1990 – Aleksandras Kuprinas, *Sulamita: apysaka apie karaliaus Saliamono meilę*, vertė Salomėja Nėris, Kaunas: Varpas.
- M i l a š i u s 1996 – Oskaras Milašius, *Poezija*, vertė Vaclovas Šiugždinis, Antanas Vaičiulaitis ir kt., Vilnius: Vaga.
- N y k a - N i l i ū n a s 2010 – Alfonsas Nyka-Niliūnas, „Vertėjo P. S.“, *Poezija iš svetur*, vertė Alfonsas Nyka-Niliūnas, Vilnius: Baltos lankos.
- O r i g e n a s 2011 – Origenas, „Giesmių giesmės“ *homilijos*, vertė Gediminas Žukas, Vilnius: Aidai.
- P ū k e l e v i č i ū t ė 1997 – Birutė Pūkelevičiūtė, *Metūgės: eilėraščiai*, Vilnius: Baltos lankos.
- S k v i r e c k a s 1923 – Juozapas Skvireckas, [Komentaras], *Šventasis Raštas. Senojo Testamento III. Psalmių knyga. Patarlių knyga. Pamokslininkas. Giesmių giesmė. Išminties knyga. Ekleziastikas*, vertė Juozapas Skvireckas, Kaunas: Šv. Kazimiero draugijos leidinys.
- S p r a u n i u s 1996 – Arūnas Spraunius, *Sulamita: romanas*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- V a i č i u l a i t i s 2001 – Antanas Vaičiulaitis, *Valentina: romanas*, Vilnius: Alma littera.
- W e s t 2009 – Christopher West, „Jono Pauliaus svarstymai apie Giesmių giesmę“, vertė Raimonda Jaloveckaitė, *Bernardinai.lt*. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/7877>>.

Giesmių giesmės vertimų ištraukos

A. Baranauskas (Giesmių giesmė 2005)	J. Skvircekas (Giesmių giesmė 1923)	A. Rubšys (Giesmių giesmė 2005)	A. Nyka-Niliūnas (Giesmių giesmė 2010 ³)	S. Geda (Giesmių giesmė 2002)
<p>1, 1–3 Pabuczuojie mane pabuczawimu burmos sawo, nes geresnes yra kru-tys tawo ažu wyną. kwepianczos mostimis geriaustiomis. Alywa is-zpilta wardas tawo: todel mergaitės pamylėjo tawę. Trauk manę: paskui tawę begsim kwapan tepalu tawo.</p>	<p>Tegul jis mane pabučiuoja savo burmos pabučiawimu;/ nes tawo mylėjimas geresnis už wyną;/ jis kvepi geriausiai tepalais;/ Tawo wardas išlietas aliejus;/ todėl mer-gaitės myli tawę;/ Traukk manę; mes bėgsime paskui tawę/ i tawo tepalų kwapą.</p>	<p>Tebučiuoja jis mane savo lūpomis;/ Juk tawo meilė malo-nesnė negu wynas;/ negu tawo brangiyo aliejus kwapas!;/ Ta-wo wardas – palietai kvepalai;/ užiat tawę mergaitės myli.</p>	<p>O kad jis mane bučiuotų savo burmos bučiniiais!;/ Tawo meilė puikesnė už wyną;/ Tawo kvepalų aromatas rinktinis;/ Tawo wardas – besilietįs aliejus;/ Tai todėl tawę taip myli mergaitės.</p>	<p>Bučiuok mane savo burmos bu-činiiais!;/ Nes už wyną saldesnės yra tawo glamonės;/ už išlietą aliejų saldesni tawo kwapmenys!;/ Kwapmenys, kurie išsiliejo, yra tawo wardas;/ todėl tawę myli mergaitės.</p>
<p>1, 12–14 Esant karalui atszlaitoj sawo, nar-das mano dawę kwapą sawo. Pėdelys myro mielas mano mań, terp krutu mano buwas. Kekė cypro mielas mano mań wy-nyczosę Engaddi.</p>	<p>Karalini tebesant ant sawo suolo;/ mano nardas dawę sawo kwapą;/ Mano mylimasis man myros ryšulus;/ jis pasilieka tarp mano kručių;/ Mano mylimasis man kypro kekė;/ Engadies wnyuogy-nuose.</p>	<p>Kol karalius ilisiti sawo kamba-ry;/ mano nardas pripildo orą kvepėjimo;/ Mano mylimasis man – miros ryšulėlis;/ priglu-dęs tarp mano kručių;/ Mano mylimasis man – henos žiedų puokštė;/ En Gadžio wnyuogų soduose.</p>	<p>Karalius sėdinti už stalo;/ Mano nardas skleidė sawo kwapą;/ Ma-no mylimasis yra miros kapšu-kas;/ Gulintis tarp mano kručių;/ Mano mylimasis yra kipro kekė;/ En-Gaddi wnyuogynuose.</p>	<p>Kol karalius ilsejōs ant kilimo;/ mano nardas išleido kwapą;/ Mano mylimas man yra miros maišelis;/ kuris tarp krūtų man nakwoja;/ Mano mylimas man yra baltžiedžių kekė;/ iš En-Ga-džio wnyuogyno.</p>
<p>2, 13 fyga iszsprogo nesirpusias sawo: wynyczos žydėdamos dawę kwa-pą sawo. Kelkis, prietelka mano, gražioja mano, ir ataik.</p>	<p>figos medis gawo sawo spurgus;/ žyditis wnyuogynai duoda sawo kwapą;/ Kelkis, mano prietelė, mano gražioji, ir ataik.</p>	<p>Figmedis nokina žalius vai-sius;/ ir wnymedžių žiedai twins-ta maloniais kwapais;/ Kelkis, mano meilė, mano gražioji;/ eikš!</p>	<p>Figos augina sawo vaisius;/ wny-medžių šakos prtywinko;/ Kelkis, mano bičiule;/ mano žawioji, išeik!</p>	<p>Figos augina sawo vaisius;/ wny-medžių šakos prtywinko;/ Kelkis, mano bičiule;/ mano žawioji, išeik!</p>
<p>3, 6 Kas yra toji, kuri žengia per pusty-nę kaip lazdelė dumu isz kwėpalu myrrhos ir rukato, ir ir wisu duilkiu mostiniu?</p>	<p>Kas yra toji, kuri ateina per tyrumą/ lyg kad šulelis dūmų iš kvepalų myros,/ smilkalų ir visokių kvepiančių waistininko mltilėlių?</p>	<p>Kas ten ateina iš dykumos/ tarsi dūmų stulpas,/ kupinas miros, smilkalų/ ir visų kve-piančių pirklito mltilėlių?</p>	<p>Kas ten kyla iš dykumos/ Kaip dūmų stulpas,/ Kvepiantis mira ir smilkalais/ Ir visais prekijo kwapnumynais.</p>	<p>Kas ten ateina iš dykumos/ tarsi dūmų stulpas,/ kvepiantis mira ir smilkalais/ ir visų kraštų aro-matais?</p>

³ Nors A. Nykos-Niliūno vertimas struktūruojamas iš esmės kitaip, kaip kiti čia minimi variantai (tam tikri skyriai priklausau skirtingoms, nei įprasta, dalims), eilučių atitikmenys cituojami greta įprastos numeracijos.

<p>4, 6 kolei ištaušz diena, ir pasilenks unksnos, eisiu kalnan myrrhos, ir kalwon rukalo.</p>	<p>Kolei diena atvės ir šešėliai pasi- lenks./ aš eisiu pas myros kalną ir pas smilkalo kauburį.</p>	<p>Kol diena atvėsus ir pabėgę šešėliai./ aš eisiu prie miros kalno./ prie smilkalų kalvos.</p>	<p>Kol dar nepadvelkė diena/ Ir neišnyko šešėliai./ Aš eisiu prie miros kalno./ Prie smilkalų kavos.</p>	<p>Kolei diena neatvėso./ kol nemuti- so šešėliai./ pasikeisčiau aš į miros kalną./ į aromatų viršūnę.</p>
<p>4, 10–11 Kaipgi gražios yra krutys tavo, sesuo mano sukalbėtine! gražesnės yra krutys tavo azu wyna, ir kwėpė- jimas mosezu tawo azu wisus kwė- paltus. Korys warwaš lupos tawo, jaunoja, medus ir pienas paliėžuwej tawo, ir kwapas rubu tawo kaip kwėpėjimas rukalo.</p>	<p>Kaip gi gražūs tavo mylėjimas/ mano sesuo, Sužadėtine!/ Tavo mylėjimas geresnis už vyną./ ir tavo tepalų kwapas už visus kwepalus./ Tavo lūpos, mano Sužieduotinė./ warwaš medaus swyas./ medus ir pienas po tavo liežuviu./ ir tavo rūbų kwapas kaip smilkalų kwapas.</p>	<p>Kokia graži tavo meilė./ sesė- rie sužadėtine! Tavo meilė saldesnė už vyną./ o tavo tepalai kwapesni už visus kwepalus!/ Tavo lūpos, sužadėtine, laša medumi./ me- dus ir pienas po tavo liežuviu./ o tavo drabužiai kwepia Libano dvelksmu.</p>	<p>Tavo meilė puikesnė už vyną/ Ir tavo kwepalų aromatas — Už visus kitus!/ Iš tavo lūpų, mano sužadėtine./ Sunkiasi medaus saldumas, Pienas ir medus/ Iš po tavo liežuvio./ Ir tavo rūbai/ Kwepia kaip Libanas.</p>	<p>Kokios saldišios tavo glamonės, o nuotaka./ sesė, nuotaka mano./ daug kartų saldžiau negu wynas tavo glamonės./ tavo balzamas kwapnesnis nei visi aromatai! Tavo lūpomis laša medus, o nuo- taka./ medus ir pienas po tavo liežuviu./ o kwapas taviųjų drabu- žiu/ dvelkia tarsi Libanas.</p>
<p>5, 1 Atėjau sodan mano, sesuo mano jaunoja, suskyniau myrrhą mano su kwepalais mano: walgiau korį su medumi mano, geriau wyna mano su pienu mano.</p>	<p>Aš atėjau į savo sodną. mano/ se- suo, Sužieduotinė./ nusiskyniau savo myrą su savo/ kwepalais, walgiau medaus swyą/ su savo medumi./ geriau savo vyną su savo pienu.</p>	<p>Atėjau į savo sodą./ seserie sužadėtine./ prisireнку miros ir kwepalų./ walgau korį su medu- mi./ gertu wyna su pienu.</p>	<p>Aš atėjau į savo sodą./ Mano sesuo ir sužadėtine./ Pasiskyniau savo miros ir savo kwepmenų./ Walgau savo medų iš korių./ Ge- riau savo vyną su savo pienu.</p>	<p>Atėjau aš į savąjį sodą./ mano sesė, o nuotaka./ skinuos savo mi- ros ir smilkalų./ walgau savo korį su medumi./ gertu savo vyną ir savo pienu.</p>
<p>7, 9 Tariau: Žengsiu palmon, ir paįmsiu waisius jos, ir bus krutys tawo kaip kekės wyneczos, ir kwėpėjimas burnos tawo kaip obuoliu.</p>	<p>Aš tariau: Įlipsiu į palmę/ ir pa- sigausiu jos waisius./ ir bus tavo krutis kaip wynuogyno kekės./ ir tavo burnos kwapas kaip obuolių.</p>	<p>Tariau: „Įlipsiu į palmę./ įsi- tversiu į jos šakas“./ Tebūna tavo krūtys kaip wynuogių kekės./ tavo alsavimas tarsi obuolių dvelkimas.</p>	<p>Tariau sau: Įlipsiu į palmę./ Sugausiu jos šakas./ Tebūna tavo krūtys kaip wynuogių kekės./ Ta- vo burnos kwapas kaip obuoliai/ Ir tavo gomurys – puikiausias wynas...</p>	<p>Pats sau tariau: „Įsilipsiu į pal- mę./ į jos šakas įsitversiu“./ Ir tavo gomurys kaip puikiausias wynas...</p>
<p>8, 14 Bėgk, mielasys mano, ir buk toks kaip stirma ir janiklys eihni ant kalnu kwepalti.</p>	<p>Bėgk, mano mylimasis, ir buk/ panašus į stirmą/ ir į jaunikių brie- dį ant kwepalų kalnų.</p>	<p>Skubėk, mano mylimasis./ būk pa- našus į gazelę ar jauną brie- dį/ kwapiuosiuose kalnuose.</p>	<p>Bėk, mano mylimasis./ Ir būk pa- našus į stirmą/ arba elnės jauniki- li/ Kwėpiančiuose kalnuose.</p>	<p>Bėk, mano mylimas./ būk pana- šus į gazelę/ arba jauną elnią/ ant balzamo kalnų.</p>

⁴ Tarp šių eilučių paprastai esantis dvielis cituojamame S. Gedos vertime eina anksčiau, prieš pat „Pats sau tariau...“: „Visas tavo liemuo tarsi palmė, / tavo krūtys kaip kekės“ (žr. *Giesmių giesmė* 2002, 112).

Dalia Jakaitė

Giesmių giesmės kvapai

S a n t r a u k a

Pagrindinės sąvokos: *Giesmių giesmė, kvapas, simbolis, meilė, literatūra.*

Giesmių giesmė yra ne tik Biblijos knyga, bet ir meilės poezijos klasika. Kalbant apie uoslę, kvapus ir kitą kūno kalbą, šios knygos egzegzezeje pabrėžiamas kasdienės kultūros kontekstas, aptariama simbolinė-alegorinė teksto prasmė. Šio straipsnio objektas – kvapų pasaulis *Giesmių giesmėje* ir jos intertekstualumo turinčioje XX a. (lietuvių) literatūroje. Tikslas – apžvelgti ir aktualizuoti pagrindinę kvapo simboliką bei funkcijas *Giesmių giesmėje* ir šią knygą „cituojančiuose“ poezijos bei prozos tekstuose. *Giesmių giesmės* kvapų sampratai aktualus ne tik Origenas, P. Claudelis, bet ir A. Baranauskas, J. Skvireckas. Kvapais išsakoma intensyvi šventumo, dvasinės tikrovės patirtis, išreiškiamas ypatingas mylimųjų susitikimas, meilės ir kita atmintis, išskirtinis laikas. Per kvapo ir vardo paralelę išryškėja asmens tapatybė. Kvapų simbolika pasižymi sinestezijos ir kitomis poetikos ypatybėmis. A. Kuprino apysaka – vienas ryškiausių pavyzdžių pasaulinėje literatūroje. Šis kūrinys pasižymi turtinga *Giesmių giesmės* stilizacija, semantiškai ryškia kvapo simbolika. Kvapas atsiskleidžia kaip susitikimo, intymaus santykio, pokalbio metafora. O. Milašiaus eilėraštyje kvapu perteikiamas prabundančio ir subrendusio žmogaus grožis, mirties nuojauta. *Giesmių giesmės* intertekstas, su šia knyga susiję ir kiti kvapai A. Vaičiulaičio romane išryškina naują mylimųjų santykių etapą, „numato“ dramatišką istorijos pabaigą. Viena ryškiausių *Giesmių giesmės* interpretacijų lietuvių lyrikoje – B. Pūkelevičiūtės poezija. Svarbiausias bendrumas su Biblijos knyga – intymaus pokalbio situacija. A. Sprainiaus romanas – šiuolaikinė Sulamitos versija, postmodernistinis *Giesmių giesmės* variantas. Kvapų romane nėra daug, bet jis yra neabejotinai reikšmingas kuriant išlauktos, bet tariamos meilės melodramą su tragiška pabaiga. Aptartoje literatūrinėje *Giesmių giesmės* interpretacijoje vyrauja pasaulietinės semantikos laukas. Kita vertus, galima ieškoti ir šventumo, kitos religinės patirties ženklų.

Dalia Jakaitė

The Smells of the *Song of Songs*

S u m m a r y

Keywords: *The Song of Songs, smell, symbol, love, literature.*

The Song of Songs is not only the book of the Old Testament, it is also a classic poem of love. Smells and other means of body language in the context of everyday culture is emphasised, a symbolic-allegoric meaning of the text is discussed. The object of this paper is intertextuality of the world of smells in *The Song of Songs* and Lithuanian literature of

the 20th century. The aim of the paper is to overview symbolism of smell and its functions in Lithuanian poetic and prose texts referencing to *The Song of Songs*.

Not only Origen, P. Claudel but also A. Baranauskas, J. Skvireckas are very important in order to understand smells in *The Song of Songs*. Intensive experiences of holiness, spiritual reality, memories about beautiful meetings of lovers, love, special time are expressed through smell. Identity is revealed drawing a parallel between smell and the name. Symbolism of smell is characterised by synesthesia of other poetic means. The story of A. Kuprinas is one of the most vivid examples in world literature. Rich pastiche of *The Song of Songs*, semantically strong symbolism of smell is a characteristic feature of the work. Smell is a metaphor of meetings, intimate relations, conversations. The beauty of an excited and mature individual, threatened by death is expressed by smell in O. Milašius' poems. Within the intertext of *The Song of Songs*, smell reveals a new phase in the lovers' relationships and imply a dramatic end in A. Vaičiulaitis' novel. Interpreting Lithuanian lyrics, B. Pūkelevičiūtė's poems deserve special attention. Their most important common feature is situations where intimate relationships develop. A. Spraunius' novel *Sulamita* is a post-modern version of *The Song of Songs*. The novel is not rich in smell but it plays an important role in the story about awaited, imaginary love which ends tragically. Semantics dominates in the discussed literary interpretations of *The Song of Songs*. It allows search for holiness, other religious experiences.

D a l i a J A K A I T Ė

Literatūros istorijos ir teorijos katedra

Šiaulių universitetas

P. Višinskio g. 38

LT-76352 Šiauliai

[dalia.jakaite@gmail.com]